

Journal of Human Rights and Peace Studies

journal homepage: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/HRPS/index>

ARTICLE REVIEW/ ปรีทัศน์บทความ

Women and Peace/ ผู้หญิงกับสันติภาพ

Bhasrah Boonyarithi and Chantana Banpasirichote Wungaeo (2019). Women and Peace: Peace Agenda of Women and Her Peace Movements in the Southernmost Provinces of Thailand. *Burapha Journal of Political Economy*, 7 (1), pp. 38-79.

ภัสสร บัญญัติ และ ฉันทนา บรรพศิริโชติ หวันแก้ว (2562). ผู้หญิงกับสันติภาพ: คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (PAOW) กับการขับเคลื่อนสันติภาพในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 7(1), 38-79.

Ghazalee Awae /ขอซาลี อาแว¹

Institute of Human Rights and Peace Studies, Mahidol University/ สถาบันสิทธิมนุษยชนและ

สันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

Email: k_awae@yahoo.com

Article History

Received: 23 Nov 2019

Accepted: 7 Dec 2019

บทความเรื่อง ผู้หญิงกับสันติภาพ: คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (PAOW) กับการขับเคลื่อนสันติภาพในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดย ภัสสร บัญญัติ นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยภายใต้อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ฉันทนา บรรพศิริโชติ หวันแก้ว มีประโยชน์ต่อคนทำงานด้านสันติภาพเป็นอย่างมาก

บทความนี้ได้นำเสนอกระบวนการทำงานและบทบาทของผู้หญิงในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับ

¹ Ghazalee Awae is a researcher at Center for Peace in Deep South of Thailand, Institute of Human Rights and Peace Studies, Mahidol University.

กระบวนการสันติภาพชายแดนภาคใต้ โดยให้ข้อมูลว่าในเริ่มแรกนั้น ผู้หญิงไม่ค่อยมีบทบาทกับการทำงานขับเคลื่อนทางสังคม เนื่องด้วย ความยอมรับกับบทบาทการทำงานนอกบ้านและบริบททางสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ค่อยเปิดมากนัก จึงทำให้บทบาทการทำงานขับเคลื่อนและเปลี่ยนแปลงสังคมอยู่ที่กลุ่มผู้ชายเป็นหลัก และเมื่อย้อนดูในอดีตที่ผ่านมา ก่อนเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อปี พ.ศ. 2547 จะปะทุขึ้น ถือว่ามีผู้หญิงเข้าไปมีส่วนร่วมน้อยมาก มีเพียงผู้หญิงบางคนและบางกลุ่มที่ร่วมกับผลักดันและขับเคลื่อนในประเด็นของทรัพยากรและโครงการพัฒนาเท่านั้น

จุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงเริ่มมีบทบาทมากขึ้น เป็นช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ใหม่ ๆ บางครอบครัวได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ทั้งที่สูญเสียคนในครอบครัวไปกับเหตุการณ์ความรุนแรง ทั้งที่ตกเป็นผู้ต้องขังจากคดีความมั่นคง จึงทำให้มีการรวมกลุ่มของบรรดาผู้หญิงและลูกขึ้นมาทำงานเชิงประเด็น กล่าวคือ การทำงานด้านเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ซึ่งการทำงานด้านเยียวยาก็ได้ดำเนินอย่างต่อเนื่องและค่อนข้างได้ผลดี มีการผลักดันทางนโยบายโดยเครือข่ายของผู้หญิงทำให้มีการรองรับทางกฎหมายและหน่วยงานภาครัฐรับไปดำเนินการตามกฎระเบียบต่อไปอย่างเป็นรูปธรรม แม้ว่าจะยังมีอีกหลายกรณีที่ไม่ได้เข้าถึงกระบวนการเยียวยา อาจด้วยเกณฑ์การรับรองของสามฝ่าย (ฝ่ายปกครอง ตำรวจและทหาร) อีกทั้ง การเยียวยาของฝ่ายรัฐนั้นเป็นการเยียวยาทางด้านการเงิน แต่กลุ่มเครือข่ายของผู้หญิงได้ดำเนินโครงการเยียวยาทางด้านจิตใจ การส่งเสริมอาชีพ และการพัฒนาศักยภาพ ซึ่งเป็นผลจากการที่ผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบนั้นที่ผันเปลี่ยนตัวเองเป็นผู้นำครอบครัวแทนที่ผู้ที่สูญเสียและผู้ต้องขังในคดีความมั่นคง การทำงานด้านการเยียวยาของกลุ่มผู้หญิงดำเนินมาเกือบทศวรรษ ทว่าเหตุการณ์ความรุนแรงที่ยังคงดำเนินอย่างต่อเนื่องและไม่รู้ว่าจะจบเมื่อไร งานของกลุ่มผู้หญิงก็ยังคงต้องดำเนินต่อไปและมีเสียงสะท้อนว่า “งานเยียวยาไม่อาจเสร็จสิ้นได้ หากความรุนแรงยังคงดำเนินอยู่” เสียงสะท้อนข้างต้นมิได้ถูกปล่อยผ่านไป ทว่ากลายเป็นที่มาซึ่งจุดประกายให้กลุ่มผู้หญิงครุ่นคิดที่จะออกแบบและเพิ่มบทบาทของตนเองให้มากขึ้น ตลอดจนเพิ่มประเด็นการทำงาน จากประเด็น “เย็น” คืองานประเภทเยียวยา มาสู่ประเด็นความมั่นคง ปลอดภัย หรืออีกนัยหนึ่งว่าการขับเคลื่อนงานสันติภาพของผู้หญิงเริ่มจากประเด็นเย็น (Soft Issue) หรืองานเยียวยา สู่ประเด็นร้อน (Hard Issue) หรืองานมิติความมั่นคงปลอดภัย จึงทำให้เกิดการรวมกลุ่มคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (PAOW) ขึ้น เพื่อเป็นเวทีทำงาน (Platform) เชิงประเด็นอย่างเข้มข้น มีพลังและต่อเนื่องยิ่งขึ้นเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2558 โดยที่กลุ่มผู้หญิงได้ทบทวนตัวเองในฐานะปัจเจกและกลุ่มองค์กรที่เข้าสู่ความเป็นเครือข่ายทำให้เกิดโครงสร้างการทำงานที่หลากหลาย ๆ ที่ไม่มีผู้นำที่โดดเด่นที่ชัดเจน แต่จะใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายหลักและมีแกนนำผู้ประสานงานแทน อีกทั้ง ยังได้ทบทวนการทำงานด้วย

ว่าที่ผ่านมาทำงานโดยไม่มีแผนงานเชิงยุทธศาสตร์ จึงปรับขบวนการทำงาน เพิ่มมิติการทำงานเชิงยุทธศาสตร์มากขึ้น รวมทั้งเพิ่มมิติการขับเคลื่อนเชิงรุกโดยการจัดกระบวนการรับฟังเสียงจากเครือข่ายผู้หญิงเพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายและยื่นต่อคณะพูดคุยสันติภาพ

ข้อท้าทายที่สำคัญจากงานชิ้นนี้ คือ ทำให้เห็นว่าการที่ผู้หญิงเริ่มขยับออกจากบ้านก็มีข้อท้าทายมากมายทั้งระหว่างผู้หญิงกันเอง ผู้ที่เห็นต่างที่มองว่าสมาชิกเครือข่ายทำงานใกล้ชิดกับรัฐ รับเงินทุนจากรัฐ และยังมีกำแพงของความเป็นเพศที่ถูกกีดกันด้วยความอคติและความเป็นจารีตนิยมของบริบทพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรก็ตาม วิธีการก้าวข้ามความท้าทายของผู้หญิงเหล่านั้นก็น่าสนใจ เพราะพวกเธอไม่ได้ย่อท้อต่ออุปสรรคและความท้าทายเหล่านั้น หากแต่ยังมุ่งมั่นที่จะทำงานเพื่อให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงและเกิดสันติภาพในพื้นที่ ขณะเดียวกันก็ตระหนักในเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดความท้าทายเหล่านั้น ดังนั้น กระบวนการทำงานจึงมีความพยายามที่จะทำให้รอบคอบรัดกุมและระมัดระวังเพิ่มขึ้นเพื่อที่จะให้การทำงานเกิดความยั่งยืน

การเดินทางของความขัดแย้งที่รุนแรงถึงตายในพื้นที่ชายแดนใต้ตลอด 15 ปี ที่ผ่านมา กลุ่มผู้หญิงได้สร้างพื้นที่กลางของกลุ่มตนเองด้วยกันและระหว่างกลุ่ม ที่หลากหลายและหลายระดับถือได้ว่าเป็นการปูช่องทางสันติภาพให้กับพื้นที่ชายแดนใต้ และสามารถที่จะก้าวข้ามไปสู่การทำงานที่ท้าทายโดยเฉพาะการรณรงค์และการยื่นข้อเสนอพื้นที่สาธารณะปลอดภัย ซึ่งเป็นเรื่องของความมั่นคงและความปลอดภัย และเป็นการเติมพื้นที่สูง เนื่องจากจะทำให้ผู้ใช้ความรุนแรงลดพื้นที่ปฏิบัติการทั้ง 5 พื้นที่ที่เรียกร่องโดยกลุ่มผู้หญิง กล่าวคือ ตลาด โรงเรียน ศาสนสถาน ถนน และป้อมซุ่มรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) และข้อเสนอของพวกเขาได้รับการตอบรับอย่างดี เมื่อคณะพูดคุยฝ่ายไทยกับฝ่ายมาราปาตานี หยิบข้อเสนอในประเด็นดังกล่าวมาเป็นวาระหลักในการพูดคุยเพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันและดำเนินมาอย่างต่อเนื่องเกือบสองปีก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงในฝ่ายรัฐบาลมาเลเซียและสู่การเปลี่ยนผู้อำนวยการความสะอาด ทำให้กระบวนการพูดคุยระหว่างตัวแทนรัฐไทยกับมาราปาตานีต้องยุติลง

บทบาทที่สำคัญอีกประการของกลุ่มผู้หญิง คือ การเป็นตัวช่วยให้กับองค์กรภาคประชาสังคมอื่น ๆ ได้เห็นว่าการทำงานเป็นเครือข่าย จะสามารถสร้างพลังต่อรองให้กับฝ่ายต่างๆ ได้ ซึ่งกลุ่มผู้หญิงได้มีการรวมตัวกันถึงอย่างน้อย 23 องค์กร ดังนั้น คนทำงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้จึงควรต้องร่วมมือกันเป็นเครือข่ายในการขับเคลื่อนประเด็น ดังที่คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (PAOW) ได้สร้าง Platform การทำงานเครือข่ายไว้ให้เป็นตัวอย่างที่ดีในการหนุนเสริมกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ชายแดนใต้ให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

ตามไปด้วย 8) ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจกระบวนการพูดคุยฯ ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่หนุนเสริมกระบวนการสันติภาพตาม (หน้า 56-58) ในส่วนภาคผนวกของหนังสือ พลตรีสิทธิ ยังได้เขียนสรุปทမ်းไลน์การทำงานตั้งแต่ปี 2558-2561 เป็นกราฟฟิก ทำให้เห็นภาพรวมที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาชายแดนใต้ควรอ่าน โดยเฉพาะคนที่มีอำนาจในการตัดสินใจ รวมไปถึงถึงคนที่ไม่เห็นด้วยกับกระบวนการพูดคุย หรือแม้แต่คนที่ไม่มีส่วนร่วมโดยตรงก็มีความจำเป็นที่จะอ่านหนังสือเล่มนี้เพื่อให้เข้าใจกระบวนการสันติภาพที่ผ่านมาได้เป็นอย่างดีเนื่องจากหนังสือเล่มนี้ถือเป็นประวัติศาสตร์สำคัญของกระบวนการพูดคุยสันติภาพในชายแดนใต้เพราะที่ผ่านมามีฝ่ายรัฐหรือฝ่ายใดก็ตามไม่มีการจดบันทึกหรือสื่อสารกับประชาชนชาวไทยมากนัก ดังนั้นเมื่อมีหนังสือเล่มนี้ต่างก็เรียกร้องให้แต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพูดคุยสันติภาพที่ผ่านมาและกำลังดำเนินการได้เล่าเรื่องราว ความเป็นไปเกี่ยวกับกระบวนการพูดคุยเพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้ศึกษาและเรียนรู้และเป็นวิทยปัญญาในการหนุนเสริมต่อกระบวนการสันติภาพในอนาคตต่อไปได้ นอกจากนี้ ยังมีหนังสืออีกเล่มที่ออกมาก่อนหน้านี้แต่เป็นหนังสือที่ดูราวจะส่งต่อชุดความรู้เรื่องกระบวนการพูดคุยได้อย่างแนบเนียน คือ หนังสือเรื่อง “สันติสนทนา: เส้นทางเผชิญความรุนแรงชายแดนใต้ 2534 -2554 โดย คณะทำงานยุทธศาสตร์สันติวิธี (2561)

บรรณานุกรม

คณะยุทธศาสตร์สันติวิธี. (2561). *สันติสนทนา: เส้นทางเผชิญความรุนแรงชายแดนใต้, 2534 -2554.*

กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

“เซ็ปป์บุ (ฮาราคีรี): การจบชีวิตอย่างสมเกียรติของนักรบชาวมุไร”. สืบค้นวันที่ 9 ธันวาคม 2562 จาก

<https://jpninfo.com/thai/2613>